

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 2 (1517) 13 СТУДЗЕНЯ 2021 г.

У Пінску калядавалі, нягледзячы на пандэмію

Нягледзячы на пандэмію, у Пінску не адмовіліся ад традыцыйных калядкаў. Удзельнікі творчых аматарскіх калектываў, падзяліўшыся на групы, вулічнымі спевамі віншавалі жыхароў Пінска з Нараджэннем Хрыстовым. Па словах удзельнікаў, у першую чаргу гэта робіцца для моладзі, каб яны не забываліся на народныя традыцыі:

- Кожны год наша ініцыятыўная група спрабуе развеселіць моладзь, не як арганізацыя яе. Ёсць яшчэ такія старажылы, яны нам шмат расказвалі пра гэтыя святыя, як гэта ўсё адбывалася. Сёння дзеци не вельмі абучаныя. Ходзяць славіць Хрыста і яшчэ спявашы Каляду. Лічыцца, калі ў

доме дзяцьва праспівае Каляду, то ў гэтым доме на працягу ўсяго года будзе радасць і свято.

Яшчэ напачатку XX

стагоддзя Мітрафан Доўнен-Запольскі адзначаў, што калядаванне на Беларусі мае языческія карані. Самым галоўным пажадан-

нем калядоўшчыкаў у старажытнасці было моцнае здароўе і ўраджай хлеба.

Беларускае Радыё Рацыя.
Фота p-v.by.

Лідская "Батлейка" - лепшая сярод народных тэатральных калектываў Гарадзеншчыны

Народны лялечны тэатр "Батлейка" аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры дзяржаўнай установы "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" стаў лаўрэатам I ступені абласнога дыстанцыйнага конкурса народных тэатральных калектываў Гарадзенскай вобласці. Рэжысёр тэатра Ірына Вашкевіч прадставіла на конкурс п'есу "Казіная хатка".

А пад Каляды народны лялечны тэатр "Батлейка" Лідскага аддзела ремёстваў паказаў спектакль "Зімовыя прыгоды Юрася і Ганкі" для наведвальнікаў гіпермаркета "Еўраопт".

Nashi kar.

Дарагія сябры "Нашага слова"!

Вось якая сітуацыя з падпісай у новым годзе. Падпіска ўпала на 13 асobнікаў. Страцілі па некалькі асобнікаў на вобласць, і што маем - тое маем. Разам з тым газета жывая. Сёння ёсьць магчымасць гэтую падпіску падняць. Попыт на газету пачаў павелічвацца, але гэты попыт пакуль у павелічэнне падпіскі не выліўся.

Кастрычнік Студзень

Берасцейская вобласць:

Баранавічы р.в.	17	15
Бяроза р.в.	9	8
Белазэрск р.в.	-	-
Бярэзске гор.	5	5
Ганцавічы р.в.	1	1
Драгічын р.в.	-	-
Жабінка р.в.	-	-
Іванава р.в.	-	-
Івацэвічы р.в.	1	-
Камянец р.в.	2	2
Кобрын гор.	1	1
Лунінец гор.	1	1
Ляхавічы р.в.	-	-
Маларыта р.в.	-	-
Пінск гор.	5	7
Пружаны р.в.	4	3
Столін р.в.	-	-
Усяго:	46	43

Кастрычнік Студзень

Гомельская вобласць:

Буда-Кашалёва	3	3
Брагін р.в.	1	1
Ветка р.в.	-	-
Гомель гор.	16	11
Добруш р.в.	1	1
Ельск р.в.	1	1
Жыткавічы р.в.	12	12
Жлобін гор.	-	2
Калінкавічы гор.	1	1
Карма р.в.	2	2
Лельчицы р.в.	-	-
Лоеў р.в.	-	-
Мазыр гор.	1	1
Акцябарскі р.в.	1	1
Нароўля р.в.	1	1
Петрыкаў р.в.	1	1
Рэчыца гор.	2	2
Рагачоў гор.	1	1
Светлагорск гор.	-	-
Хойнікі р.в.	-	-
Чачэрск р.в.	-	-
Усяго:	44	41

Віцебская вобласць:

Бешанковічы р.в.	-	-
Браслаў р.в.	1	1
Віцебск гор.	18	16
Верхнедзвінск р.в.	5	5
Глыбокае р.в.	4	4
Гарадок р.в.	-	-
Докшицы р.в.	3	3
Дуброўна р.в.	1	1
Лённа р.в.	1	1
Лепель р.в.	1	1
Міёры р.в.	1	1
Наваполацк гор.	18	18
Орша гор.	2	3
Полацк гор.	3	3
Паставы р.в.	2	2
Расоны р.в.	1	1
Сянно р.в.	1	1
Талочын р.в.	1	1
Ушачы р.в.	3	3
Чашнікі р.в.	1	3
Шаркоўшчына р.в.	5	6
Шуміліна р.в.	-	-
Усяго:	72	74

Гарадзенская вобласць:

Бераставіца	2	2
Ваўкавыск гор.	2	2
Воранава р.в.	2	2
Гародня гор.	25	25
Гародня РВПС	14	13
Дзятлава р.в.	12	9
Зэльва р.в.	1	1
Іўе р.в.	4	3
Карэлічы р.в.	1	2
Масты р.в.	1	1
Наваградак гор.	3	3
Астрэвец р.в.	2	2
Ашмяны р.в.	3	3
Смаргонь гор.	5	6
Слонім гор.	7	8
Свіслач р.в.	4	4
Шчучын р.в.	1	1
Ліда	10	9
Усяго:	99	96

Менская вобласць:

Беразіно р.в.	4	4
Барысаў гор.	2	4
Вілейка гор.	1	1
Валожын гор.	5	6
Дзяржынск р.в.	6	5
Клецк р.в.	1	-
Крупкі р.в.	2	2
Капыль р.в.	2	2
Лагойск	5	5
Любань р.в.	1	1
Менск гор.	154	148
Менск РВПС	11	10
Маладзечна гор.	9	9
Мядзель р.в.	-	1
Пухавічы РВПС	2	2
Нясвіж р.в.	9	6
Смалявічы р.в.	4	5
Слуцк гор.	4	6
Салігорск гор.	1	1
Ст. Дарогі р.в.	-	-
Стоўбцы р.в.	3	4
Узда р.в.	1	1
Чэрвень р.в.	-	-
Усяго:	227	223

Магілёўская вобласць:

Бабруйск гор.	1	-
Бялынічы р.в.	1	-
Быхаў р.в.	1	-
Глуск р.в.	-	1
Горкі гор.	1	1
Дрыбін р.в.	-	1
Кіраўск р.в.	-	-
Кліачы р.в.	2	3
Клімавічы р.в.	-	-
Касцюковічы р.в.	-	-
Краснаполле р.в.	-	-
Крычаў р.в.	-	-
Круглае р.в.	1	1
Мсціслаў р.в.	2	2
Магілёў гор.	53	50
Асіповічы гор.	6	7
Слаўгарад р.в.	1	1
Хоцімск р.в.	-	-
Чэркаў р.в.	1	1
Чавусы р.в.	-	-
Шклов р.в.	1	1
Усяго:	71	69
Усяго на краіне:	559	546

Юбілейныя і памятныя даты 2021 года

СТУДЗЕНЬ

1 студзеня - 160 гадоў з дня нараджэння Яўхіма Фёдаравіча Карскага (1861-29.04.1931), заснавальніка беларускага навуковага мовазнайства і літаратуразнаўства, этнографа, фальклорыста.

2 студзеня - 80 гадоў з дня нараджэння Паўла Савоскі, беларускага пісьменніка.

2 студзеня - 80 гадоў з дня нараджэння Міхася Зарэмбы (1941-2002), беларускага празаіка.

2 студзеня - 70 гадоў з дня нараджэння Анатоля Міхайлавіча Лютага, доктара гістарычных навук, прафесара, загадчыка кафедры гісторыі Беларусі Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка.

3 студзеня - 75 гадоў з дня нараджэння (1946) Тадэвуша Кандрусеўчы, беларускага рэлігійнага дзеяча, арцыбіскупа, доктара тэалогіі.

4 студзеня - 90 гадоў з дня нараджэння Рамуальда Чыкалава, кандыдата гістарычных навук, дацэнта.

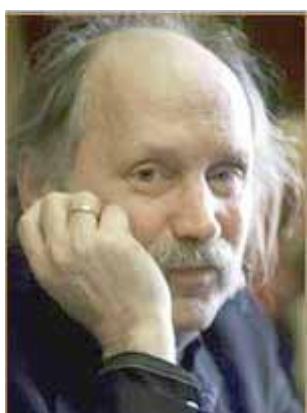
4 студзеня - 90 гадоў з дня нараджэння Івана Крамко, беларускага мовазнайца, кандыдата філалагічных навук.

7 студзеня - 30 гадоў з дня нараджэння (1991 г.) Пастановай урада БССР 7 студзеня і 25 снежня аб'яўлены нерабочымі днімі для святкавання Каляды.

9 студзеня - 80 гадоў з дня нараджэння Валянціны Ададуравай, беларускай паштак.

11 студзеня - 60 гадоў з дня нараджэння (1961 г.) на Салігорскім калійным камбінаце начата прамысловая здабыча каменай солі.

12 студзеня - 80 гадоў з дня нараджэння Народнага артыста СССР і Беларусі, заснавальніка ансамбля "Песні" Уладзіміра Мулявіна.

12 студзеня - 70 гадоў з дня нараджэння Аляксея Міхайлавіча Літвіна, доктара гістарычных навук, прафе-

сара, загадчыка аддзела ваен-най гісторыі і міждзяржавных адносін Інстытута гісторыі НАН Беларусі.

12 студзеня - 70 гадоў з дня нараджэння Юрыя Зайца, беларускага гісторыка, археолага, кандыдата гістарычных навук.

14 студзеня - 100 гадоў з дня нараджэння (1921 г.) заснавана Беларуское бюро Расійскага тэлеграфнага агенцтва (з 1931 г. - БелТА).

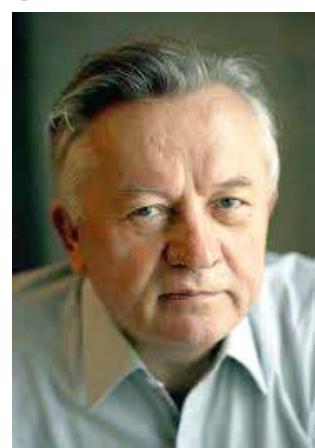
19 студзеня - 70 гадоў з дня нараджэння Ташыны Аўтуховіч, беларускага літаратуразнаўца, доктара філалагічных навук, прафесара.

20 студзеня - 130 гадоў з дня нараджэння (1891) Фабіяна Ярэміча, беларускага грамадска-культурнага дзеяча.

21 студзеня - 70 гадоў з дня нараджэння Ганны Ра-дзько, беларускай спявачкі, заслужанай артысткі Беларусі.

25 студзеня - 75 гадоў з дня нараджэння Гародні было створана абласное аддзяленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

30 студзеня - 100 гадоў з дня нараджэння Івана Пятровіча Шамякіна (1921-14.10.2004), народнага пісьменніка Беларусі, празаіка, грамадскага дзеяча.

30 студзеня - 60 гадоў з дня нараджэння Марыі Яка-ліцэвіч, беларускага мовазнайца, кандыдата філалагічных навук, дацэнта.

Студзень - 80 гадоў з дня нараджэння (1941 г.) на Тэрыторыі Беларусі адкрыты залежы каменнай і калійных солей.

ЛІТЫ

1 лютага - 610 гадоў з дня нараджэння (1411 г.) у г. Торунь падпісаны Торуньскі мірны дагавор паміж Каралеўствам Польскім і ВКЛ, з аднаго боку, і Тэўтонскім ордэнам - з другога. Завяршылася Вялікая война (1409-1411 гг.).

4 лютага - 300 гадоў з дня нараджэння (1721) Юрыя Радзівіла, дзяржаўнага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага.

4 лютага - 275 гадоў з дня нараджэння Тадэвуша Касцюшкі.

7 лютага - 475 гадоў з дня нараджэння (1546) Фёдара Еўлашоўскага, беларускага грамадска-культурнага дзеяча, пісьменніка.

7 лютага - 130 гадоў з дня нараджэння Марыі Міцкевіч (Каменскай), беларускага педагога, жонкі Якуба Коласа.

9 лютага - 70 гадоў з дня нараджэння Віктара Анатолевіча Фядосіка, доктара гістарычных навук, прафесара, загадчыка кафедры гісторыі Стараёжынага свету і Сярэдніх вякоў БДУ.

10 лютага - 275 гадоў з дня нараджэння (1746) Казіміра Кагнавіцкага, беларускага гісторыка, педагога, доктара філософіі.

14 лютага - 90 гадоў з дня нараджэння Івана Булдыка, беларускага мовазнайца, кандыдата філалагічных навук.

МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ РОДНай МОВЫ

26 лютага - 200 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Гінтаўта-Дзвяялтоўскага, удзельніка паўстання 1863-64 гг., каталіцкага мітрапаліта.

САКАВІК

1 сакавіка - 440 гадоў з дня нараджэння (1581 г.) створаны Галоўны Літоўскі Трыбунал.

3 сакавіка - 160 гадоў з дня нараджэння (1861 г.) надрукаваны Маніфест і Палацінскі абадміністрацыйны правы ў Расійскай імперыі.

5 сакавіка - 125 гадоў з дня нараджэння Кандрата Крапівы (Кандрат Кандратавіч Атраховіч, 1896-07.01.1991), народнага пісьменніка Беларусі, драматурга.

8 сакавіка - 110 гадоў з дня нараджэння (1911 г.) у чатырох краінах Еўропы быў упершыню адсвяткаваны Міжнародны жаночы дзень.

11 сакавіка - 620 гадоў з дня нараджэння (1401 г.) падпісаны Віленска-Радамская унія — дзяржаўны і палітычны саюз ВКЛ і Каралеўства Польскага, накіраваны на барацьбу з нямецкай агрэсіяй.

11 сакавіка - 110 гадоў з дня нараджэння (1911 г.) на Тэрыторыі Беларусі адкрыты залежы каменнай і калійных солей.

12 сакавіка - 35 гадоў з дня нараджэння (1941 г.) на Тэрыторыі Беларусі адкрыты залежы каменнай і калійных солей.

14 сакавіка - 90 гадоў з дня нараджэння Паўла Місевіча, беларускага пісьменніка.

14 сакавіка - 75 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Аляксандравіча Кавалені, акадэміка-сакратара НАН Беларусі, доктара гістарычных навук.

15 сакавіка - 100 гадоў з дня нараджэння Васіля Мялешкі, беларускага гісторыка, доктара гістарычных навук, прафесара.

17 сакавіка - 275 гадоў з дня нараджэння Яна Давіда Голанда (1746-1827), кампозитара, прыдворнага капельмайстра ў Радзівілскім тэатры ў Нясвіжы, аўтара беларускай аперэты "Агатка".

17 сакавіка - 125 гадоў з дня нараджэння Ізі Харыка (1896-1937), яўрэйска-беларускага пісьменніка.

18 сакавіка - 100 гадоў з дня нараджэння Ізі Харыка (1921 г.) быў падпісаны Рыжскі мірны дагавор паміж РСФСР і УССР з аднаго боку і Польшчай з другога (без

удзелу Беларусі), у адпаведнасці з якім Заходняя Беларусь і Заходняя Украіна адышлі да Польшчы.

18 сакавіка - 100 гадоў з дня нараджэння (1921) Аляксандра Палубінскага, беларускага педагога, краязнайца, заслужанага работніка культуры Беларусі.

20 сакавіка - 125 гадоў з дня нараджэння (1896) Майсеея Кульбака, яўрэйскага пісьменніка, культурнага дзеяча Беларусі.

27 сакавіка - 170 гадоў з дня нараджэння Аляксея Парфёнавіча Сапунова, беларускага археографа і краязнайца.

30 сакавіка - 90 гадоў з дня нараджэння Аляксея Пяткевіча, беларускага літаратуразнаўца, культуролага, кандыдата філалагічных навук.

КРАСАВІК

2 красавіка - 70 гадоў з дня нараджэння (1971) Іны Соркінай, беларускага пісьменніка, літаратуразнаўца, доктара філалагічных навук, прафесара, член-карэспандэнта НАН Беларусі.

2 красавіка - 50 гадоў з дня нараджэння (1971) Іны Соркінай, беларускага пісьменніка, літаратуразнаўца, доктара філалагічных навук, прафесара, член-карэспандэнта НАН Беларусі.

5 траўня - 175 гадоў з дня нараджэння (1846) Генрыка Сянкевіча, польскага пісьменніка.

6 траўня - 260 гадоў з дня нараджэння Станіслава Юндзіла, беларускага батаніка, доктара філософіі.

16 траўня - 35 гадоў з дня адкрыцця ў Гродні музея Максіма Багдановіча.

17 траўня - 340 гадоў з дня нараджэння (1681) Яна Радзівіла, дзяржаўнага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага.

20 траўня - 80 гадоў з дня нараджэння Мікалая Петрыкевіча, беларускага мовазнайца, кандыдата філалагічных навук, дацэнта.

21 траўня - 150 гадоў з дня нараджэння (1871) у Гродні пачалася эпідэмія халеры.

24 траўня - 175 гадоў з дня нараджэння (1846) Антона Будзіловіча, рускага філолога-славіста, доктара славянскай філалогіі, гісторыка, член-карэспандэнта Расійскай акадэміі навук.

28 траўня - 140 гадоў з дня нараджэння Івана Іванавіча Луцкевіча, беларускага археолага, музеязнайца і грамадскага дзеяча.

29 траўня - 75 гадоў з дня нараджэння (1911) Полі Раксы, польскай артысткі тэатра і кіно.

17 красавіка - 130

гадоў з дня нараджэння Язэпа Якаўлевіча Варонкі, беларускага грамадскага і палітычнага дзеяча.

19 красавіка - 140 гадоў з дня нараджэння Усевалада Макаравіча Ігнатоў-

скага, гісторыка і грамадскага дзеяча.

23 красавіка - 190 гадоў з дня нараджэння (1831) Уладзіслава Борзабагатага, дзеяча нацыянальна-вызвольнага руху Беларусі, удзельніка паўстання супраць Расіі ў 1863-1864 гг.

29 красавіка - 100 гадоў з дня нараджэння (1946) Міколы Ермаловіча, беларускага гісторыка.

30 красавіка - 140 гадоў з дня нараджэння Янкі Журбы, беларускага паэта.

30 красавіка - 75 гадоў з

Юбілейныя і памятныя даты 2021 года

ЖНІВЕНЬ

1 жніўня - 100 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Урбановіча**, беларускага педагога, краязнаўца.

5 жніўня - 660 гадоў з дня нараджэння вялікага князя літоўскага **Аляксандра** (1461-19.08.1506).

5 жніўня - 515 гадоў таму (1506 г.) адбылася **Клецкая бітва**, у якой войскі ВКЛ перамаглі крымскіх татараў.

5 жніўня - 135 гадоў з дня нараджэння ў м. Дакудава Лідскага павету **Браніслава Яманта**, мастака, прафесара Віленскага юніверсітэта імя Сімона Баторыя, дэкана мастацкага факультэта і прафесар Торуньскага юніверсітэта.

14 жніўня - 115 гадоў з дня нараджэння **Сяргея Новіка-Пеюна**.

15 жніўня - 190 гадоў з дня нараджэння **Вінцэса Кааратынскага**, беларускага паэта, журналіста, краязнаўца.

18 жніўня - 130 гадоў з дня нараджэння **Макара Краўцова**, беларускага пісьменніка, грамадска-палітычнага дзеяча. Загінуў у 1939 г.

22 жніўня - 160 гадоў з дня нараджэння **Ігната Цярэнцьеўчыка Буйніцкага** (1861—22.09.1917), тэатральнага дзеяча, акцёра, рэжысёра.

22 жніўня - 130 гадоў таму (1891 г.) у Віцебску заснавана аўтадукцыйная мілісэрнасць **Таварыства Чывронага Крыжа** - адно з першых у Беларусі.

23 жніўня - 225 гадоў з дня нараджэння **Францішка Міцкевіча**, удзельніка паястнання супраць Расіі ў 1830-31 гг.

25 жніўня - 30 гадоў таму (1991 г.) Вярхоўны Савет Беларускай ССР надаў статус **Канстытуцыйнага закона** Экларыцы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР аб суверэнітэце Беларускай ССР. Беларусь стала незалежнай дзяржавай.

28 жніўня - 85 гадоў з дня нараджэння паэта **Генадзя Мікалаевіча Бураўкіна**.

ВЕРАСЕНЬ

3 верасня - 290 гадоў з дня нараджэння **Станіслава Богуш-Сестранецкіх**, беларускага грамадскага і рэлігійна-асветнага дзеяча, каталіцкага мітрапаліта.

5 верасня - 120 гадоў з дня нараджэння пісьменніка **Віталя Вольскага**.

6 верасня - 75 гадоў з дня нараджэння **Вячаслава**

Дзмітрыевіча Селяменева, кандыдата гісторычных навук, дырэктара Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

11 верасня - 180 гадоў з дня нараджэння (1841) **Гійянцінта Альхімовіча**, беларускага і французскага мастака.

16 верасня - 90 гадоў з дня нараджэння **Пятра Фёдаравіча Лысенкі**, доктара гісторычных навук, прафесара, галоўнага навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі НАН Беларусі.

19 верасня - 30 гадоў таму (1991 г.) Вярхоўны Савет БССР зацвердзіў назыв нашай дзяржавы "Рэспубліка Беларусь" і прыняў новыя Дзяржаўныя сімвалы: герб "Пагоня" і бела-чырвона-белы сцяг (прымяняліся да 15 траўня 1995 г.).

22 верасня - 70 гадоў Уладзіміру **Коласу**, беларускаму кінарэжысёру, заснавальніку і дырэктару Беларускага гуманітарнага ліцэя.

24 верасня - 380 гадоў з дня нараджэння **Станіслава Незабітой-ўскага**, беларускага грамадскага і культурнага дзеяча.

26 верасня - **ЕУРАПЕЙСКІ ДЗЕНЬ МОЎ**

29 верасня - 130 гадоў з дня нараджэння **Аркадзя Смоліча**, беларускага дзяржаўна-палітычнага дзеяча, вучонага ў галіне эканомікі, географіі Беларусі, прафесара. Загінуў у 1938 годзе.

30 верасня - 90 гадоў з дня нараджэння **Ніла Сымонавіча Гілевіча**, Народнага паэта Беларусі.

30 верасня - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 85 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

гісторычных навук, дацэнта.

13 кастрычніка - 125 гадоў з дня нараджэння **Мікалай Шчакаціхіна** (1896-1940), беларускага мастацтвазнаўца, гісторыка, тэарэтыка мастацтва, педагога.

15 кастрычніка - 60 гадоў з часу адкрыцця (1961 г.) у **Крычаве** раённага краязнаўчага музея.

22 кастрычніка - 520 гадоў таму (1501 г.) вялікі князь літоўскі Аляксандар выдаў **Мельніцкі прывілей**, які паширыў паўнамоцтвы шляхты ў палітычных жыцці ВКЛ.

26 кастрычніка - 150 гадоў з дня нараджэння (1871) **Іосіфа Дамашэўскага**, яўрэйскага пісьменніка.

27 кастрычніка - 60 гадоў з дня нараджэння (1961) **Станіслава Янушкевіча**, беларускага мовазнаўца, кандыдата філалагічных навук, дацэнта Гарадзенскага юніверсітэта імя Я. Купалы.

27 кастрычніка - 50 гадоў з дня нараджэння (1971) **Іны Швед**, беларускай фальклорысткі, доктара філалагічных навук, прафесара.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

30 кастрычніка - 100 гадоў гадоў з дня нараджэння (1936) **Генадзя Цыхуна**, беларускага мовазнаўца-славіста, доктара філалагічных навук.

30 кастрычніка - 100 гадоў таму (1921 г.) у Менску адкрыты **Беларускі дзяржаўны юніверсітэт**.

Да 160-годдзя акаадэміка Яўхіма Карскага

Галоўны помнік яго жыцця - вялікая шматтомная праца "Беларусы"...

(Працяг. Пачатак у папяр.
нумары.)

**3. Айчым Фёдар Мікалае-
віч Навіцкі.** Бацька акаадэміка
пакуль невядомы. Усынавіў і вы-
ходзіў Яўхім Фёдар Навіцкі. Аляксандр
Карскі, праўнук Яўхіма
Карскага піша, што шлюб Фёдара
Мікалаевіча Навіцкага і маці Маг-
далены Ануфрыеўны Карскай
адбыўся праз паўтара года пасля
нараджэння хлопчыка Яўхіма. Каб
Яўхім быў родным сынам, то для
духоўнага саслоўя доўгае чаканне
з прызнаннем бацькоўства было
беспрэцедэнтным скандалам.
Наўрад ці сельскі дзячок атрымаў
бы добрыя рэкамендацыі, а пазней
і выдатную атэстацыю. Верагодна
на малады чалавек узяў жонку з
дзіцём і гэтым самым пакрыў яе
грэх, даў магчымасць Яўхіму ат-
рымаць законны статус. Пры гэ-
тым, зразумела, узімка неабход-
насць назаўсёды пакінуць вёску
Лаша. Яўхім Карскі з павагай ста-
віўся да свайго айчыма Фёдара
Навіцкага і ў розных анкетах і заявах
указваў, што ён яго бацька.

Фёдар Мікалаевіч Навіцкі,
народжаны 31 сакавіка 1841 года,
з габрэйстве звалі Абра-
рам, ахрышчаны 7 гадоў у Гара-
дзенскім Сафійскім саборы 31 са-
кавіка 1848 года, Фёдар знаходзіўся
пры Гарарадзенскім Барыса-Глеб-
скім кляштары на выхаванні да
1857 года. Меў добрыя паводзіны і
старанае навучанне. Спачатку
быў прыпісаны разам са сваім ба-
цькам Мікалаем Навіцкім да Гара-
дзенскай мяшчанскае супольна-

сці, пасля прашэння прыняты ў
духоўнае званне. Свой зямны
шлях скончыў Фёдар Навіцкі ў в.
Будча былога Слуцкага павета,
сёння Ганцавіцкі раён Берасцей-
шчыны. Пахаваны каля царквы,
дзе было яго апошніе месцы слу-
жбы.

**4. Змена прозвішча на
Карскі.** У час вучобы ў Менскай
духоўнай вучэльні Яўхім Карскі¹
насіў прозвішча айчыма *Навіцкі*,
пад гэтым прозвішчам і скончыў
вучэльню...

...У Нежынскі інстытут
(Украіна) Яўхім паступіў пад про-
звішчам *Навіцкі*, а пасля залічэн-
ня ў інстытуце піша новае прашэнне
і дакументальна пацвярджае па-
метрычным пасведчанні і праті-
цы да прызыўнога ўчастка прозві-
шча *Карскі* і што нарадзіўся да
шлюбу. Прыйclaў ён і шлюбнае па-
сведчанне маці і айчыма Фёдара
Навіцкага. Яўхім Навіцкі распачаў
з верасня 1881 года жыццё студэнта
першага курса пад новым прозві-
шчам *Яўхіма Карскага*, на 21 год-
зе жыцця і больш не мянья.

Бацька Фёдара Навіцкага
Мікалай Навіцкі быў з габрэй-
Сакольскага павета Гарарадзенскай
губерні горада Новы Двор (меў
статус горада з 16 стагоддзя), пасля
II Сусветнай вайны знаходзіцца ў
Польшчы, за некалькі кілометраў
ад беларускай мяжы па дарозе №
670 у бок 4 гарарадзенскага фарта і
Гародні. Новы Двор геаграфічна
знаходзіцца значна бліжэй да

Фота 4. Яўхім у маладосці. З архіва
музея Я. Карскага

Гародні, чым да Саколкі. У 1897
годзе ў Новы Двары пражывала
амаль 58% беларусаў, каля 38%
габрэй, 2,4% рускіх і амаль 2% па-
лякаў.

Навіцкія (да Гародні мелі
відаць іншыя імя і прозвішча, сы-
на звалі Абрамам), і іх продкі,

1 ліпеня 1862 года Фё-
дар Навіцкі ажаніўся з дачкою
дзячка Лашанскай царквы
Ануфрыя Вікенцьевіча Кар-
скага - Магдаленаю. Згодна з
новымі даследаваннямі, малады
быў прыкладна аднаго
ўзросту - па 21 году. Тайну
шлюбу здзейніў святар Лашан-
скай царквы Рыгор Парчоў-
скі з дзячком Ануфрыем Кар-
скім (дзядзькам нявесты - A.K.)
і іншымі... Метрычны запіс, як
піша Аляксандр Карскі, ёсьць у
кнізе Лашанскай царквы пад
№ 27, аб чым сведчыў 29 лі-
стапада 1862 года Рыгор Пар-
чоўскі, які верагодна раней
хрысціў маленькага Яўхіма
Карскага.

**6. У Лашы маладая сям'я
Карскіх-Навіцкіх пасля шлюбу
не затрымалася.** Па звестках
Апанаса Цыхуна маладыя пераеха-
лі з Лашы ў сяло Ятра ў 1868 год-
зе. Даследаванні гісторыка Андрэя
Блінца даюць больш даклад-
ныя дадзенія. З Лашы маладыя

Фёдар і Магдалена пасля шлюбу,
па прашэнні, спачатку пераехалі ў
Быгчу Барысаўскага павета ў 1862
годзе і знаходзіліся там да 1866 года.
Пасля, па прашэнні, пераехалі ў
Ятру пад Наваградак. Яўхім атры-
маў пачатковую адукацыю ў на-
роднай вучэльні. Потым была
Менская духоўная семінарыя. А ў 1881-1885 гг. Яўхім скончыў
Нежынскі (Чарнігаўшчына) гісторычна-філалагічны інстытут.

У 1879 годзе сям'я пераехала
на 11 гадоў у Бярозавец Наваградзенскага
павета. Адтоль у 1890 г.
Фёдар Навіцкі быў пераведзены ў
Гарарадзенскую (сёння Гарарадная)
царкву Пінскага павета, а ў 1893 г.
сям'я пераехала ў м. Волму Мен-
скага павета, дзе прышлі апошнія
гады жыцця Магдалены Ануфры-
еўны. Пасля смерці жонкі Фёдар
Навіцкі напрасіў царкоўнае началь-
ства перавесці яго псаломщи-
чыкам у Дунайчыцкую царкву
Слуцкага павета з 1902 г., бо неда-
лёка, у Блячыне, служыў яго сын
Іван Фёдаравіч Навіцкі. У лістападзе
1904 г. Фёдар Мікалаевіч Навіц-
кі прыняў святарскі сан і быў накі-
раваны ў Дольскую царкву Пін-
скага павета. На працягу жыцця
Фёдар Навіцкі сумяшчай царкоў-
ную службу з настаўніцкай пра-
цай: вучыў дзяцей у царкоўна-
прыходскіх школах і народных
вучылішчах, ён любіў царкоўныя
спевы і выкладаў спевы дзецям. У
1907 г. Фёдар Мікалаевіч быў пер-
аведзены за штат па прычыне
кепскага здароўя, дзе знаходзіўся
больш двух гадоў. Падчас свайго
знаходжання за штатам айцец
Фёдар быў узнагароджаны скуч-
ф'ю і камілаўкаю. А 1 сакавіка
1910 г. быў прызначаны святаром
Праабражэнской царквы сяля Буд-
ча. Фёдар Навіцкі сумленна вы-
конваў свой абавязак усюды, куды

яго закідваў лёс. Памёр Фёдар Навіцкі 21 студзеня 1918 г., на 16 гадоў перажыўши
ジョンку, пахаваны на
могілках Будчанскае
Праабражэнской царквы. Яго пахаванне -
адзінай магіла святара, якая захавалася ка-
ля царквы, ён памёр
у ўласным прыходзе.
Гісторык Андрэй Блі-
нец мяркую, што пахаваннем і ўстаноўкай
помніка займаўся сын
Іван - настаяцель Бля-
чынскага прыхода. Яўхім Карскі мог наве-
даць бацькову магілу
летам 1920 г., у час
польскай акупацыі,
калі прыехаў у Блячын
да брата. Да брата ён
прыезджаў не менш за
5 разоў.

(Працяг у наст.
нумары.)

Фота 3. Аляксандр Карскі на месцы пахавання Фёдара
Навіцкага. Фота з газеты "Вечерний Брест"

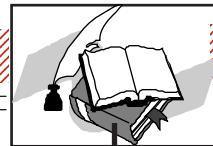
Фота 5. Новы Двор (Польша). За будынкам з жоўтым
каптурыкам да II Святой вайны была сінагога

верагодна, хадзілі ў сінагогу. Па зве-
стках журналісткі Уршулі Шубды
і Новадворскага гісторыка да Другой
сусветнай вайны сінагога ў Новы Дворы стаяла адразу за ба-
рам "Гранічанка" (сёння "New
York", жоўты каптурык), пры га-
лоўным рынку, які сёння з'яўляец-
ца паркам. Магчыма, пошуку гі-
сторыкаў з Новага Двара падка-
жуць больш пра родных ахрышча-
ных у Гародні габрэй з Новага
Двара - Міколы Навіцкага і Фёдара
Навіцкага.

**5. Накіраванне ў Лашу і
шлюб з Магдаленаю Карскай.** У
Лашу Фёдар Навіцкі быў накі-
раваны 14 сакавіка 1857 года штат-
ным дзякам, пасля экзамена ў Лі-
тоўскай Духоўнай Кансісторыі
приняты ў духоўнае званне, тады
яму яшчэ не было 16 гадоў. 9 траў-
ня 1862 года звольнены з духоўнага
звання і 18 чэрвеня быў выдадзены
пад № 3.410 дзвецимесячны Білет
для абраўні роду дзейнасці. Гэта
было звязана з будучым шлюбам.

Фота 6. Лаша. Каля царквы месца
пахавання(усыпальница) Рыгора
Парчоўскага, які здзейніў тайну шлюба
Фёдара Навіцкага і Магдалены Карскай.
Фота В. Карнелюка

Ветэран і паэт пакінуў свой запавет у вершах

Назаўжды ў сэрцах сяброў ТБМ застанецца мужны і верны сябар арганізацыі, адданы сын Беларусі, які з паshanай ставіўся да роднай мовы і лічыў яе адным са сваіх галоўных скарбай і які да апошніх часоў дзяліўся з паплечнікамі і аднадумцамі сваімі здабыткамі як духоўнымі, так і матэрыяльнымі.

4 студзеня з прычыны каронавіруса пайшоў з жыцця ветэран Другой сусветнай вайны, геолаг, паэт і пісьменнік, адзін з найстарэйших сябраў БНФ і ТБМ, Фелікс Уладзіміравіч Шкірманкоў.

Фелікс Шкірманкоў нарадзіўся 27 траўня 1926 года ў былым Прапойску, сённяшнім Слаўгарадзе. Ён быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны, сябрам Партыі БНФ, сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў і Таварыства беларускай мовы. У 2005 годзе Фелікс Уладзіміравіч быў найстарэйшим дэлегатам Кангрэса дэмакратычных сілаў Беларусі.

Пятаццацігадовым падлеткам Фелікс Шкірманкоў стаў у шэрагі абаронцаў Айчыны, прайшоў праз 2 гады партызанскай барацьбы, меў трох раненні, пасля за канчэння Маскоўскай ваенна-інжынернай вучэльні атрымаў пасаду камандзіра сапёрнага звяза, апошнія дні вайны сустрэў у Мараўскай Астраве...

Пасля вайны доўгі час ён працаваў геолагам на Далёкім Усходзе. Яго вяртанне на Беларусь супала з бурлівымі падзеямі распаду СССР. Землякі абрали Фелікса Шкірманкова старшынём Слаўгарадскага гарадскога савета народных дэпутатаў. У гэтыя часы ён з асаблівай увагай звярнуўся да вывучэння гісторыі роднага края.

Фелікс Шкірманкоў многія гады плённа працаваў на літаратурнай ніве, сябраваў і ліставаўся з Нілам Гілевічам і іншымі творцамі. Ён выдаў некалькі дзясяткаў кніг рознага літаратурнага жанру. Сярод яго твораў засталіся ўспаміны, замалёўкі, абразкі, "ваенныя" і "геалагічныя" апавяданні, кнігі вершаў па-беларуску.

Ф. Шкірманкоў, выступаючы на святах у родным горадзе як старыши ўдзельнік вайны, заўсёды прамаўляў па-беларуску і засяроджваў увагу моладзі на неабходнасці вывучэння і шанавання роднай мовы.

І кожны месяц на працягу многіх гадоў - ахвяраванні на ТБМ.

Больш пяцідзесяці гадоў пражыў Фелікс Уладзіміравіч у шлюбе з каханай жонкай Верай Васільеўнай. Яе памяці ён прысвяціў асобную кнігу. Гэта быў чалавек вялікай і шчырай душы, які пранёс каханне праз усё жыццё і захоўваў у сваім сэрцы пасля сыходу роднай палаўінкі. У Фелікса Уладзіміравіча засталося двое дзяцей і чацвёра ўнукаў, праўнукі.

Вясной гэтага года ветэран і паэт падзяліўся з сябрамі сваёй апошняй кнігай "Бегущая из памяти строка", прысвечанай Вялікай Перамозе. У кнізе ёсць вельмі эмацыйныя творы, напоўненыя свежымі пачуццямі і пераасенсаннем перажытага. Паэт свята ўшаноўваў памяць тых, хто перамог фашизм, імкнуўся зберагчы памяць пра франтавікоў-пабрацімаў. Ні дня ён не мог пражыць без новага радка.

У менскай сядзібе ТБМ і ў асабістых бібліятэках яго сяброў і паплечнікаў на добры ўспамін застануцца яго кнігі вершаў і прозы: "Дарогай памяці", "Смотрю, слушаю, размышляю", "Тропой мамонтов", "Папараць-кветка", "Ты осталась со мной", "На финишной прямой", "Дажынкі" і іншыя.

6 студзеня ў Слаўгарадзе на мясцовыя могілкі на вечны спачын памерлага разам з роднымі праводзіў праваслаўны сяяр.

Нікі паклон і вечная памяць са прауднаму герою Беларусі, вернаму сыну роднай зямлі!

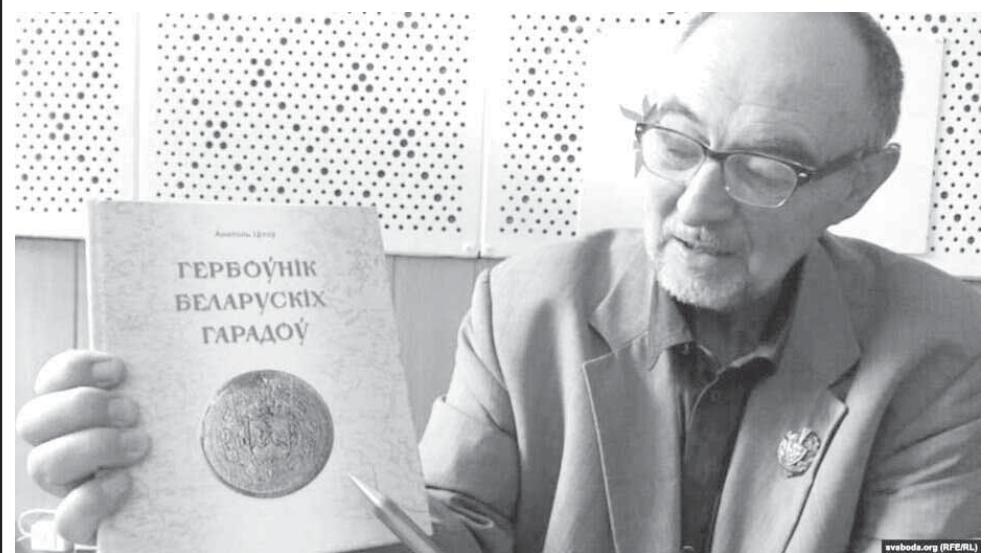
Эла Дзвінская,
фота аўтара і
з архіва Ф. Шкірманкова.

Ва ўесь голас

Я - сын твой, Радзіма, а ты - мая Маці. Мяне не разлучаць ніколі з табой. Хачу за спрадвечнае слова тримацца, Пакуль не сыду ў незваротны спакой. А сёння, калі недавумкі спрабуюць Зняважыць твой Гонар, цябе абылгашь, Я тым, хто табой бессаромна гандлюе, Хачу ва ўесь голас ражуча сказаць: - Прэч брудныя рукі ад Маці-Радзімы! Вы, д'яблавы служкі! Куды вас нясе, Ніколі вам, як бы ўпарты не пнуліся, Радзіму маю не адняць у мяне!

Фелікс Шкірманкоў,
25 траўня 2009 года.

Памёр гісторык і геральдыст Анатоль Цітоў

Памёр славуты гісторык і геральдыст Анатоль Цітоў. Пра гэта Свабодзе паведамілі ягоныя сябры. Яму было 73 гады.

У апошні час шмат хварэў, але да апошняга працаваў над новымі кнігамі.

Анатоль Цітоў - аўтар шматлікіх кніг, навуковых прац па геральдыцы, генеалогії, гісторыі рамёстваў, гісторычнай географіі, у tym ліку "Гербы беларускіх гарадоў" (1983), "Гарадская геральдыка Беларусі" (1989), "Наш сімвал - Пагоня" (1993), "Геральдыка Беларусі" (2010), "Гербоўнік беларускіх гарадоў" (2015) ды інш.

На пачатку 1990-х Анатоль Цітоў уваходзіў у камісію Вярхоўнага Савету, якая распрацавала эталоны выкарыстання бел-чырвона-белага сцяга.

Пахавалі навукоўца на Чыжоўскіх могілках.

Радыё Свабода.

Выставка да 160-годдзя Яўхіма Карскага прадстаўляе спадчыну даследчыка

У Нацыянальнай бібліятэцы дзейнічае кніжная выставка, прысвечаная 160-годдзю Яўхіма Фёдаравіча Карскага (1861 - 1931). На ёй прадстаўлены кнігі і часопісы, з якіх можна больш да-ведацца пра жыццё і навуковую дзеянасць вучонага.

Выдатны філолог-славіст, заснавальнік беларускага мовазнаўства і літаратуразнаўства, этнограф, палеолаг, бібліограф, фальклорыст, акадэмік Расійскай імператарскай Акадэміі навук Яўхім Карскі нарадзіўся 1 студзеня 1861 года ў вёсцы Лаша Гарадзенскага павета.

У сферу навуковых інтерэсаў Яўхіма Карскага ўваходзілі разнастайнія, але ўзаемавязаныя галіны даследванняў: гісторыя мовы, палеографія, дыялекталогія, лінгвагеаграфія, літаратуразнаўства і фальклорыстыка.

Навуковая спадчына Яўхіма Карскага надзвычай багатая. Нягледзячы на неспрыяльнія ўмовы (войны, рэвалюцыі, беспадстайныя шальмаванні) Я. Карскі, даследуючы розныя бакі народазнаўства, здолеў апублікацый (пераважна ў расійскім і беларускім друку) больш за 1000 малых і вялікіх навуковых прац. Вянцом яго навуковай дзеянасці з'явілася фундаментальная праца "Беларусы", якую склалі трох напоўненых найбагацейшым матэрыялам тамы.

Гэта праца каменя на камені не пакідала ад патуг розных ілжэвучоных таго часу узяць пад сумнёў сама існаванне беларускай нацыі. Карскі з неабвержнай навуковай аргументацыяй паказаў перад шырокім светам самабытнасць, выразную нацыянальную адметнасць беларускага народа раскрыў бяздоннае багацце яго культуры, усе характеристычныя асаблівасці і прыроднае харастро яго мовы. Ён адкрыв чохы беларусам на саміх сябе як адзін з вя-

лікіх єўрапейскіх народоў. Сваёй капітальнай працы "Беларусы", над якой ён працаваў 35 гадоў, Яўхім Карскі даў трывалы грунт, непахісны падмурок беларускаму нацыянальному Адраджэнню.

Рыхтуючы да выдання ў "Беларускім кнігазборы" ў 2001 годзе частак фундаментальнай працы вучонага, Кастьес Цвірка называў нашага першага акадэміка Калумбам Беларусі і заклікаў да ўшанавання яго памяці.

"Кнігазбор Я. Ф. Карскага ўяўляе сабой былу прыватную бібліятэку вучонага, якая дагэтуль не стаціла свайго навуковага значэння для гісторыі славістыкі і беларусазнаўства. Яна знаходзіцца сёння ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі.

У 1921 годзе пасля адкрыція першай вышэйшай навучальнай установы ў Савецкай Беларусі - БДУ - Яўхім Карскі, як адзін з ініцыятараў яго стварэння перадаў у дар нованараджанаму дзесяціччу свою багатую філалагічную бібліятэку, якую з вялікім цяжкасцю вывез з Варшавы ў 1919 годзе. Навуковец развітаўся з кніжным фондам, які ён збіраў цягам многіх гадоў свайго жыцця з аўтарскімі асабнікамі, якія падаравалі яму замежныя і рускія вучонагі, - напісалі ў 2011 годзе Л. Сільнова і Кс. Суша ў часопісе "Бібліятэчны свет" № 1.

Падрыхтавала Эла Дзвінская.

Пры жыцці паэт Юрка Голуб (1947-2020) напісаў шмат літаратурных твораў розных жанраў, якія не паспей выдаць асобнымі кнігамі. Была падрыхтавана да друку і кніжка сатыры і гумару "Рэшты з рэшата".

Хочацца спадзявацца, што кніжка гэтая ававязкова пабачыць свет, бо ёй паэтычныя радкі Юркі Голуба дадуць чытачу прастору для разуму пра час і яго супрэчнасці. Гумарыстычныя вершы ў неапубліканай кнізе падаюцца з досціпам і жартам, выклічуючы чытача ўсмешку над праявамі нашых сённяшніх дзён.

Нагадаю, што Юрка Голуб нарадзіўся ў вясковай сялянскай сям'і. Пасля заканчэння Зэльвенскай сярэдняй школы паступіў на філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Падчас вучобы прымаў удзел ва ўніверсітэцкім літаратурным аб'яднанні "Узлёт", якім кіраваў прафесар Алег Лойка.

У 1970 годзе ён прыехаў у Гародню. Пачаў працаўаць рэдактарам у рэдакцыі літаратурно-музычных передач на Гарадзенскай абласной студыі тэлебачання.

У 1978 годзе перайшоў працаўаць у газету "Гродзенская праўда", дзе загадваў аддзелам культуры. Потым зноў вярнуўся на Гарадзенскую студыю тэлебачання, вёў штомесячную передачу "Гарадзенчына літаратурная", у якой знаёміў з творчасцю пісменнікаў-землякоў.

З 1996 года працуе літкансультантам у "Гродзенскай праўдзе", рыхтуе штогоднія літаратурныя старонкі. Дзякуючы яму і бытому рэдактару газеты Іосіфу Багіну, з друку выйшли чатыры штогоднія альманахі гарадзенскіх пісменнікаў "Галасы" (2002-2005).

Шлях у літаратуру пачаўся ў 1963 годзе, калі ў Ваўкавыскай раённай газете быў надрукаваны першы верш паэта. А потым з друку выходзяць яго паэтычныя зборнікі "Гром на зялёнае голле" (1969), "Дрэва навальніцы" (1973), "Векапомнае поле" (1976), "Помнію пра цябе" (1983), "Сын небасхілу" (1989), "Поруч з дажджом" (2001), "Зажураны камень" (2002), "Брама зімы" (2004), "Багра" (2006) і іншыя. Па першых публікацыях і зборніках паэт адразу ж заявіў пра сябе ў літаратуры свежа і ярка. Літаратурная крытыка адзінадушна засведчыла тэхнічнае майстэрства паэта. Яго вынаходлівія, метафары адлюстроўвалі шчодрасць перажывання, энергію, рамантычны лад душы, здольнасць адчуваць паўнакроўнасць жыцця, яго магутны пульс. Гэтыя якасці паэт не расстраціў і ў сваёй пазнейшай творчасці, аж да канца жыцця.

Пропаную чытачам "Нашага слова" гумарыстычныя чатырохрадкоў ("рэшты") Юркі Голуба. Яны своеасаблівія і арыгінальныя. А сам паэт быў вельмі таленавітым чалавекам. Шкада, што ён рана адышоў ад нас.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Папярэджанне

Калі і грошай куры не дзяўбуць,
Ты не думай, што такі багаты,
І ад раю заграбастаў ключ,
Быццам ён і ад уласнай хаты.

Перад разводам

Калі паштарка на парог
У суд прынесла позуву,
Дык ён ёй скаргу прыбярог,
Маўляў, чаму так позна?

Студэнт-завочнік

На лекцыі агортваў сум,
Нахмураваў думна бровы,
Была галоўнейшая з дум:
Ці ацялілася карова?

Шлюб па разліку

Ён сам сабе пакутнік.
У ролі прости змест:
Жаніцьбаю прыкуты
Да самых спальных месц.

Арганізм

Амаль што цэлую грыз
І піў амаль што лакі.
"Нягеглы арганізм..." -
Прачула доктар плакаў.

У вёсцы

Усчаліся перамены,
І паехаў з хаты дах
На гарод з гурком і кменам,
На агонь у правадах.

Раскусіў

У вадаёме бірж
На брокерскую манку
Не клонуў толькі сліж
Ні ў вечары, ні ў ранку.

Уцякач

Хоць хаваўся дзе як мог:
Аліменты ўнюхалі.
З чатырох ён драпаў ног,
Быццам бубны бухалі!

3 літаратурнай спадчыны

"Рэшты з рэшата" Юркі Голуба

Філасофія

Мне казаў адзін маляр:
"Каб не здохнуць голым,
Ёсць нібыта цыркуляр -
Ставіць з ног на голаў".

Зарплата

Месяц цэлы авадзень
Джаліў мужа дужа -
У зарплатны толькі дзень
Накарміла мужа.

Змалку

Кемным вырастаў малы:
Гадавала бабка.
Змалку лез ён за сталы,
Стай на чарку слабкі.

З "пільных"

Жывучы ўсё ж, няйнайай,
І будзе, пэўна з тых,
Што маюць нюх ганчачы
І слых на сямярых.

Плюгавец

З падшывак колішніх газет
Свае даносы выдраў.
З палонкі вынырнуў на свет
Сушэйшы, чымся выдра.

Неабвержнае ў дарагавізу

Не сорам ласаму кату
Дапасці да смятаны.
Няблага лішняга каўтнуць
У спосаб самы танны.

Сітуацыя

Рубель набраў такі галоп,
Што дзыме ў вушах страшнна,
Аж вочы вылезлі на лоб
У жаху, як кішэні.

Прыкмета

Даўно ўжо з'едзены запас.
У мірах - пляшка горкай.
І кола круцища ўвесь час
З нястомнаю вавёркай.

Банальная гісторыя

Калі ўзяўся быў за гуж,
Тады, законна ў ЗАГСе,
Цягні, здавалася б, як муж,
А ён Фемідзе здаўся.

Скорагаворка

Пры заменах зноўку змены:
Шалі звольні зноў Бязмен.
І адразу ў Бязмена
План саспей далейшых змен.

Неверагоднае

Застынь, як слуп, і не дыхні:
А бацюхны! З цырульні
Лісіца з Пеўнем - хоць бы хны!
Пад ручку шпацыре.

Спосаб

Дальбог жа, не хлушу,
Без спешкі ён пакрыху
Дастане з вас душу
І выскрабе на ірху.

Чуткі

На службе ў кабінече
Меў ласку гаспадар
Зрабіць презэнт кабеце,
Як найдайжэйшы дар.

Дрозд

Небараока даў дразда:
Стай начальства перыць,
І з ягонага гнізда
Паляцела пер'е.

Вынік

- На табе! Прышоў капец! -
Аж жахнуўся шэры.
Быў па ўзломах першы спец -
Прышчаміл дзверы.

Абрэзок

Ён намеры дарадцаў крэсліў
І пры тым відавочна цвіў,
І сядзеў у службовым крэсле,
Як забіты па плешку цвік.

Правіла

Як набіць бітком кішэнь,
Скарытайце метад:
Гнаць дарадцаў у каршэнь
На шляху да мэты.

Просьба

Не маглі бы падтрымаць
Мой "Праект для людства"?
Могуць дыбам пасмы ўстаць:
Не праект - паскудства.

Пакутнік

Смак сямейнага жыцця
Не да смаку, мусіць.
Уявіць яго прыяг
Толькі жонка змусіць.

На смех курам

Хоць ходзіш з пыхай у адбымку,
Ад "славы" сам ільснішся ўвесь,
Зрабі, балесны, дзірку ў здымку
І ў курніку яго павесь.

Запозненія

Ім салаўіны гурт абрыйд,
Што ўсе гай агучваў ладам,
Тады заенчалі наўзрыд,
Калі з гаёў зрабілі ляды.

Разборка

Ляталі шклянкі, нібы пёркі.
Тынкоўка мецила абрус.
Была бандыцкая разборка?
Ды не - сямейны землятрус!

Нос кан'юктурчыка

Цікаўнасць не ідзе на знос.
Варушыць чуйным носам,
Таму і адпаведна нос
Павевы часу носіць.

Шыльда

Ты як яго не драй,
Не стане опус пекным,
Хаця ѹ па назве "Рай",
На самай справе - пекла.

Празак-скаржнік

Ён галавы на злом
Над скаргамі ішачыў,
У прозе касталом
Ды і ў жыцці няйнайай.

Эпапея

Падаўжэй раманны стос
"Дзе стракочуць конікі".
І да класікі б дарос -
Не пускаюць штонікі.

Крыптык

Раскалупаў творы глей:
Спажыва дробная на плыткім.
Ды толькі сунуўся глыбей -
Адразу задрыжалі лыткі.

Пісака

Сумленне згорнута ў дзве столкі.
Паскубаць ласы каравай.
І да таго ён здолыны толькі
Брахаць здалёк на караван.

Бываліца

Часопіс "Выспятак" знянацку
Ціск атрутных плётак вызнаў.
Каб плёткі раздзяліць па-брацку,
Здалі рэдактару на візу.

Альманах

Салідны зневене альманах:
На ім - не вокладка, а вечка.
І хоць рэдактар там - манах,
А Бога не знайсці са свечкай.

Пачатковец

Шырокі жэст і зык.
Сваё не ўпусціць з возу.
Па службе адстаўнік,
Даіць прыстаўлен прозу.

Дама з рыфмамі

Яе цягнулі, хто як мог,
У нерат творчай секцыі,
Што нават застыдаўся Бог
З аказіяй інспекткі.

Імпэт

Шпурляў, расхрыстана, імпэт
На травы і на месік.
Для жонкі быў нібы паэт,
У муз - сябе намеснік.

Парада

Даўно прыгонным куражам
Было б не лішнім спахапіца:
Дарма - напоўніцу іржаць
І дурня клеіць на дурніцу.

Нязгодны

Граміла з вежу ростам
У кішэні шыш скруці.
Завеща тое проста -
Пасіўны супраціў.

Цуд на Каляды

Цуд на Каляды ўсё ж такі адбыўся! Рыхтуючы перавыданне кнігі "Дудары Глыбоцкага краю" корпаўся ў старых газетах і натрапіў на неймаверна цудоўную легенду, якая на адной кароткай старонцы тэксту змястоўна, лірычна і прыгожа апавядае як нараджэнне Божага Дзіцяткі злілося з нараджэннем беларускага народа. Тэкст быў надрукаваны ў калядным нумары віленскай газеты "Родны край", 5 студзеня 1934 года.

Газета "Родны край" выходзіла ад 1 студзеня 1933 да 29 лістапада 1936 - была заходнебеларускай газетай, органам Таварыства беларускай асветы. Мела асветніцкі кірунак, адстойвала права беларусаў у Польшчы. Друкавала гістарычныя матэр'ялы. Выдадзены 104 нумары, пасля чаго выданне было забаронена польскай прокуратурой. Тэкст легенды падпісаны ініцыяламі М.Ш. - псеўданімі Міхася Шчаснага, аднаго з рэдактараў газеты, выхавацеля ў Віленскай беларускай гімназіі, пазней настаўніка школы ў Тургелях, на пачатку вайны сасланага немцамі на прымусовую работу ў Нямеччыну. Далейшы лёс аўтара мне пакуль невядомы. Так прыгожа пра беларускую дуду ў прозе пісаў толькі ў сваім апавяданні-перасказе "Дудар" Вацлаў Ластоўскі. Хай гэты цудоўны тэкст вернецца да нас у форме вось такога сімвалічнага каляднага цуду-віншавання.

Віталь Воранаў

Беларуская легенда

Калі на небе зяяснела магутным і асяляпляющим блескам Віфліемская зорка, якая сваім з'яўленнем кранула не адзін народ, яе святло далацела і да бедных сялі - Крывіча, Дрыгвіча, і Радзіміча. Першы з іх нішчыў лясы пад ворную зямлю на абшарах будучага Полацкага княства; другі паляваў з якоісці першабытнай дзідай на розную звярыну, яку давала паўсоннае Палессе; а трэці цягаўся па разлеглых смаленскіх раёнах. Калі зяяснела яркая і прыгожая зорка, штось кранула іх струны паганская душа. Зацікаўла іх гэта нязвычайнае з'явішча. Мала здольныя да далёкіх падарожжа, як і іх патомкі, аднак пастанавілі выправіцца ў свет, каб чаго даведацца ад людзей. А на ўсякі выпадак, каб і сябе не асмияць і сваім хатам не зрабіць падрыва, узялі з сабой такія-сякія падаркі. Крывіч запхнуў за пазуху некалькі локіяў найцінейшага палатна і рознакаляровы пояс; Дрыгвіч - напоўніў жбанок залацістым мёдам, якога хапала ў лясных борцях; пад паҳу скруціў скuru з барчыстага мядведзя, а за пояс заткнуў новыя лапці. А Радзіміч узяў вышываны ручнік, некалькі жменяў сушаных яблыкаў і грушак, а таксама дуду.

Глухім лясамі, ледзь прыкметнымі сцежкамі дабрылі яны да шырокага гасцінца і вельмі здзівіліся, убачыўши сябе; бо кожны з іх думаў, што толькі ён адзін ёсць на свеце. Вось тут яны пазнаёміліся і ў далейшую дарогу пайшлі разам.

Доўга яны ішлі, доўга, аж нарэшце прыйшлі да нязнанага места Віфліема, а на яго прадмесці ўбачылі шопу, з каторай толькі што выйшлі багатыя каралі.

Вельмі дарагія скарбы ляжалі каля жолаба, у каторым знаходзілася на пляцэнцы з саломы вельмі прыгожае Дзіцятка, не звяртаючae някай увагi на дарагія падаркі каралёў.

Нясмелая нашыя падарожнікі падышлі да жолаба, нізка пакланіліся і з паспехам пачалі раскладаць свае сціплыя гасцінцы, але раптам зрабілася ім сорамна, калі ўбачылі дарагія падаркі каралёў. Аднак жа

зрабілася дзіва: бо вось, Божае Дзіцята працягнула ручку да каляровага пояса, а другую да дуды і радасна пачало смяяцца. Заўважыла гэта і Маці, прыгожасці якой дзівіліся падарожныя, і выцягваючы да іх рукі сказала:

- Mae вы беларускія госці (дзеля таго, што прыбылі былі ў белым адзенні і мелі ясныя валасы), шчыра вам дзякую за гасцінцу, які паходзіць ад шчырага сэрца і ад мазольнай рукі. Кажу вам, што не загінуць на вашай зямлі - ані лён залацісты, ані шоукавая воўна, ані бурштыновы мяドок. Ваша душа будзе чыстай, як белае палаценца, жыццё так прыгожым, як гэты пояс, а салодкім, як гэты мядок і вясёлым, як гэта дуда.

Адыйшлі з радасцю трэы падарожнікі, бяручы з сабой на памятку па жменяў сена, на каторым ляжала Дзіцятка.

Нас творчы дух яднае і бадзёрыць

Вітаю чытачоў і шаноўных "экватараў"! Вось незадаважна завяршае сваю хаду 2020-ты год, які выдаўся для нашага народа вельмі вы-прабавальным і складаным па ўсіх напрамках быцця. Для літаратурнага клуба "Экватар" ужо то значна, што мы знайшлі сілы і розум пра-цяваць творчую працу, трymаць сваё сэрца гарачым, а розум халодным. Таму і учынкі на-шыя добра бачны на старонках альманаха, які мы складаем, па традыцыі, напрыканцы кожнага года. Вельмі прыемна вітаць наших даўніх сяброў з новымі бадзёрымі творамі, а таксама і тых, хто нядайна друкуецца. Але я я не стаў кранацца мастакіў вышынъ наших аўтараў: нам усім бліжэй духоўная еднасць на карысць Бацкаўшчыны, якія перажывае складаны час. Сёння, які, адданасць Слову, Радзіме, вышэйшаму прызванию захаваць духоўную чысціню, якая ва ўсе стагоддзі яднала беларускі народ. Таму і аўтары павінны імкніцца быць на баку добра, спагады, чалавечнасці. І гэты дух ёсць і будзе ў творах "экватараў", бо іншага шляху няма, калі мы імкнімся спасці гэтыя законы мастакства. Мастакства ж будзеца менавіта на сплаве сілы духу чалавека, яго імкнення ды прыгожага і праве раскрываць свой уласны творчы свет.

Аглядаючы новы нумар альманаха, прыемна зазначыць, што на старонках выдання надрукаваны творы наших старэйшых сяброў клуба: празаік Якава Анапрэнкі, Людмілы Сівалобавай, Дзмітрыя Марозава, Жаны Хромавай, паэтка Вячаслава Данілава і Валянціна Шведава. Пра кожнага з іх я многа магу гаварыць, разважаць і мовіць пра іх творчасць, але адно несумненна - гэта людзі, якія сталі магутнай часткай нашага клуба, яго жывой гісторыяй, і мая ўдзячнасць ім абсалютная.

Творы ў нашым выданні, па традыцыі, надрукаваны як на беларускай, так і на рускай мовах. Зазначу, што ў альманаху змешчаны творы добра вядомых ў беларускім літара-турным асяроддзі аўтараў: Таццяны Барысюк, Міхася Башуры, Інгі Вінарскай, Алеся Емялья-нава-Шыловіча, Мікалая Іваноўскага, Івана Лосікава і іншых.

Па склаўшайся ўжо сумнай традыцыі, мы друкуем творы "экватараў", чый шлях зямы ўжо спыніўся. Гэта Валеры Скакун і Уладзімір Марозав. Кожны з іх шмат працаўаў у літа-ратуры і пакінуў добрую спадчыну і светлую ўспаміны. У жыццях гэтых аўтараў літаратурны клуб "Экватар" займаў асабліва месца і дакладна не быў чужым.

У гэтым годзе альманах сіламі нашай рэдакцыі, у прыватнасці, шэф-рэдактара Інгі Вінарскай крыху змяніў свой інфармацыйны фармат. Акрамя твораў наших аўтараў мы змянілі інфармацыйны блокі аб творчай дзеянасці літаратурнага клуба па часавай прыналежнасці да пэўных мерапрыемстваў. Так да кожнага інфармацыйнага блока з фотадыскамі дадаліся артыкулы, рэцензіі, прадмовы. Хачу падзяка-ваць Інзе за шчырыя намаганні па падтрымцы клуба, за пастаянны пошук новых форм працы, умение арганізацца творчы, выступаючы і вы-давацкі працэс з высокай якасцю работы па ўсіх гэтых напрамках. Дзякуючы ёй, наш клуб развіваецца ў бок больш высокага прафесійнага ўзроўню.

У альманаху размешчана пяць інфармацыйных блокаў, дзе паказана амаль уся асноўная праца клуба, пачынаючы з выхаду юбілейнага нумара альманаха і заканчваючы літаратурнымі падзеямі гэтай восені. За 2020 год мы разам перажылі шмат яркіх і незабытых хвілін радасці і надзеяў. Выйшлі новых кнігі ў некалькіх наших аўтараў. Нягледзячы на амбажаванасць магчы-масці пра правядзенні мерапрыемстваў, пра-йшлі презентациі, канцэрты ў вайсковых частках, нават у дзіцячых установах, презентациі ў сталічных музеях і бібліятэках. Адным з яркіх момантаў праўшоўшага года, несумненна, было святкаванне 10-годдзя літаратурнага клуба "Экватар" у студзені гэтага года. Прыменна, што юбілей клуба прайшоў, па волі лёсу, у дзяржав-ным музее Максіма Багдановіча, і мы шчыра вызываемаў ўдзячнасць за падтрымку ў арганізаціі імпрэзы кіраўніку гэтай установы Міхалу Бараноўскому. Юблінае мерапрыемства пра-йшло павольна і па-мастаку артыстычна.

Хочацца падзяка-ваць усім сябрам і калегам, хто шчыра і па-адкрытыму душэўна падтрымаў у 2020 годзе наш клуб, дапамагаў праводзіць імпрэзы, сам выступаў у іх, право-дзіў іх і нёс слухачам і глядачам добрае, шчырае мастацкае і спеўнае слова. Асаблівы дзякі за падтрымку літаратурнага клуба "Экватар" хо-чца сказаць загадчыцы бібліятэкі № 1 імія Л.М. Талстога Лоле Іназемцевай.

Як і раней, з добрым гумарам і веданнем армейскага быту парадавала сваім творам празаік Вікторыя Бялькевіч. Цікавую гісторыю распавяла нам пра герояў былой вайны ўдумлівы празаік Тарэза Кавальчук. Густа і бізка да жыцця малое людскія лёсы Алена Крывансава. Асонае слова падзякі выкажу нашаму пісьменніку і спеваку Дзмітрыю Максімавічу Марозаву: будзіце, сябры, гэтакім ж энергічнымі, як наш Максімавіч! Кожнае ягонае выступленне на мерапрыемствах "Экватара" заслугоўвае добрых аплодысменту, павагі, ягоная думка поўна жыццёвай мудрасці, яна адчуваеца ў радках і словах, а тонкі гумар заўсёды мае ўласцівасць бадзёрыць дух.

Асабліву прывабнасць жаночай натуры чытачы могуць адчуць пра вершы Евы Сайнцэр, герайна якой мае за плячамі вялікі досвід чалавечых радасцяў і турбот. Добры настрой і пазітыў дораць чытачам вершы Ірыны Трунінай, а творы Таццяны Юрэвіч напоўнены любоўю да Бога, незвычайнай дабрынай і пышчай. Трапім філософскім і лірычным зместам прасякнуты вершы Ігара Шыршова, чалавека з асаблівым і глыбокім позірком на жыццё. Дзякуючы нашым аўтарам, альманах выдаўся прыятным, насычаным, сучасным.

Так незадаважна прабягaes 2020 год, які стаў вялікім выпрабаваннем для нашай краіны, таму з вялікай ўдзячнасцю вымаўляю слова падзякі ўсім, хто ў гэты дні працаўаў у выступаў з намі, нягледзячы на сучасны складанасці, ствараў цудоўныя радкі, знаходзіў час думачы, меркаваць, парапоўваць, слухаць асяроддзе і хвалі Сусвету. Мы ўсе з'яўляемся яго дзецімі, а ён дорыць нам свабоду быць творцамі. Але спачатку мы вучымся быць дзецімі нашай Беларусі, таму нам трэба імкніцца разам захаваць і развіць духоўныя вопыт нашага народа, каб наталіць свой дух сапраўднымі каштоўнасцямі, без якіх творы, як дрэвы без каранёў. Таму - наперад, "экватары", да новых творчых дасягненняў!

Кіраўнік літаратурнага клуба "Экватар", паэт, празаік, журналіст
Вячаслав Корбут.

Гісторыя Магілёўшчыны

Балонаўка. Старожытная вёска ў Быхаўскім раёне

Частка 3

Працяг гісторыі невядомай вёскі Балонаўкі на шляху Магілёў - Бабруйск недалёка ад Чачэвічаў

Яшчэ адным вялікім родам, пра які мы ўжо згадвалі, былі Маркоўскія: Мікола, Іванаў сын з сяла Глухі, як распавядалі, спачатку прыйшоў парабкам да Стрыжэўскіх, а пасля застаўся ў іх прымаком, узяўши дачку Тодара Стрыжака. У Мікалая быў 2 дачкі і 3 сыны: Савелія, Стакхан і Ян. У двух старэйшых было таксама па трох сыны, а Яна, як і амаль што ягонага гадка Амбружа Стрыжака, аддалі ў салдаты.

Савеллевы сыны: Ляксандра, Піліп і Тодар. Ляксандра пражыў даўгое жыццё, каля 80-85 гадоў. Год нараджэння невядомы, год смерці - 1936. Пры гэтым запісана, што нябожык меў 95 гадоў. І гэта вельмі харектэрна для тых часоў, калі пенсіі не налічваліся, і таму дакладны век старых не быў вядомы, але ён ніколі не заніжваўся, а дакладна завышаўся ("Мой бацька быў дужа стары, памёр у 100 гадоў!") па прыблізна гэтай, вылічанай аўтарам схеме: калі ў метрычных ці актавых кнігах запісана, што чалавек памёр ва ўзроце ад 60 да 70 год, можна смелю аднімаць 5 гадоў, ад 70 да 80 - 10 гадоў, ад 80 да 90 - 15 гадоў... Каравані гэта сягае яшчэ ў часы паншчыны, якую мусілі служыць мужчыны ў веку ад 15 да 60, а жанчыны - ад 15 да 55. Таму ў кожным інвентары, у кожным перапісе ці листоўцах людзі імкнуліся хоць троху ды застарыцца, каб не адрабляць на пана. Тоє ж, уласна, адбывалася і ў савецкія часы: пасля вайны, калі большасць дакументаў пагарэла, узрост калгаснікаў запісвалі з большага з іхніх уласных словаў і на аснове вонкавага агляду, у выніку чаго людзі самі сябе падстарвалі гадоў на 5-10. Выходу на пенсію ў калгасах не было, але пасля 60 гадоў пераставалі выгняць на гужавыя ра-

боты (гэта тое, што пры прыгоне называлася згонамі). Напрыклад, мая прраба Наста, нарадзіўшыся ў 1903 г., пасля вайны запісалася 1897-ым годам.

У Ляксандры быў 2 сыны: Ягор застаўся ў бацькавай хаце, а Марка аддзяліўся, праждыўшы таксама вельмі доўгэ жыццё - 101 год. Ледзь не да апошніх дзён, хоць і цалкам аглушэлы, Марка быў пры памяці. Яшчэ памятаю, як ён любіў паўтараць сваю ўлюблёную, напэўна, прывезеную з японскай ці імперыялістычнай вайны лаянку: "Ядроны халат!" Марка быў даволі граматны, да прыкладу, ён выступаў у якасці паверанага Кароўчына-Слабодскага таварыства землеўласнікаў, калі сляянне вёсак Балонаўка, Кароткі і Кароўчына (раней - Кароўчына Слабада) у 1911 годзе вырашылі атрымаць з дзяржаўнага Сялянскага паземельнага банка пазыку, каб купіць ва ўрочышчы Кавашы на заходнім беразе Другі ладны кавалак зямлі ў памешчыка Цялесніна, уладальніка маёнтка Закупленне.

Ляксандравы дочкі ўдала выйшлі замуж: Агапа - за караўчаніна Тодара Ярашкевіча, у якога было 6 надзелў зямлі плюс 8,5 дзес. купленай (у 1930 г. яго раскулачылі, а пазней пасадзілі як шкодніка), Саша - за чыноўніка Быхаўскай павятовай вайсковай камісіі Івана Кільчицкага.

Другі Савеллеў сын - Піліп - узяў у жонкі прыгажуну Соню, чыя маці была ўдавою афіцэра з Мсціслаўскага павета, а пасля пайшла замуж за пана ў суседнім сяле - Балонавым Сяльцы. Піліп рана памёр, праждыўшы з жонкай усяго 9 гадоў і пакінуўшы дачку Анюту і сына Ціму. Соня пасля ўзяла сабе прымака Якава Каараткевіча з Кароткіх, ад якога нарадзіла Антолю і Сяргея. Якаў быў страшны весялун, але пры гэтым клапаціўся пра адукцыю сваіх дзяцей і пасынку. Ціма быў калекам (у яго была скручаная правая нога), Якаў аддаў яго вучыща

ў Гарадзенскую 2-класнае вучылішча, вазіў яго на калесах ці заўжды сачыў за тым, каб пасынку нічога не бракавала. Ціма затым працаўваў валасным пісарам у Гарадзішчы, сакратаром Глухскай валасной земскай управы, пасля рэвалюцыі - справаводам Гарадзішчанскаага валыканкама. Як і бацька, рана памёр. Сяргей жа быў спачатку жаніўся з папоўскай дачкой Насцяй, якую прывёз з салда-таў, але затым, уступіўшы ў партыю і рушыўшы па партыйнай кар'ернай лесвіцы, кінуў яе і ўзяў ідэалагічную правільнью жонку.

У трэцяга Савеллева сына Тодара быў 2 сыны. Старэйшы Нікіпар, як казалі, быў дужа гуляшчы, і, калі ў 29 год яго насмерць заваліла дрэвам, людзі казалі, што гэта яго Бог

пакараў. Але што цікава: адзіны стары драўляны крыж з надпісам, што дасюль захаваўся на балонаўскіх могілках, стаіць, прыхінтуны да хвоі, менавіта над Нікіпаравай магілай: "Здесь погребень Нікіфоръ Феодоръ Марковскій. 1909 г. Авг. 11 д.". Такім чынам, малодшаму Мацвею засталася ўся бацькоўская спадчына - каля 50 дзесяцін зямлі. Каб даць рады вялізной гаспадарцы, яны наймалі на сезон да 5 парабкам. Раскулачвання яму нейкім цудам - праз перадачу большай часткі ўласнай зямлі ў калгас - пашчасціла пазбегнуць, але з калгаса ў 1933 годзе ён быў выклочаны і жыў аднаасобнікам. Памёр у вайну ад "циху" (тыфу).

Пра другога Мікалаевага сына Стакхана вядома мала, але багата хто згадваў Стакханіху, хоць нават імені ейнага гісторыя да нас не данесла: многія беззямельныя сяляне з Чачэвіч хадзілі пры панах і пазней у Балонаўку парабчыць, і Стакханіхі лічылася самай добрай і лагоднай: акрамя грошай, заўжды ў канцы працоўнага тыдня накладала вялізную ношку ежы. У Стакхана таксама быў 3 сыны (гэта ледзь не генетычна традыцыя нейкай была ў Маркоўскіх): Захар'я, Апанас і Ладымір. Старэйшы Захар'я лагічна аддзяліўся першым, узяўшы ў жонкі Сашу-шляхцінку з Кароткіх, выбіраўся старастам Балонаўкі і Кароткіх (вёскі быў позні час аўдзінаны ў адну грамаду ("вобчаства")), меўшы надзелъ зямлі 10 дзесяцін зямлі, купіў яшчэ 60 у Кавашах. Дачок ён вельмі ўдала аддаў замуж. Пра старэйшага сына Хведзьку ўжо пісалася раней: ён з-за даносу завідлівых землякоў быў арыштаваны ў 1938 годзе і праз некалькі месяцаў расстраляны ў Магілёве як польскі шпіён. У малодшага Захар'ева сына Паўла была мянушка Ціван, бо злый языкі казалі, што Захар'иха нагуляла яго з пансікім цівуном.

Ладымір - малодшы Стакханаў сын - застаўся жыць у бацькавай хаце, вывучыўся грамаце (прыгадваюць, як у старасці, ужо пры Саветах, ён на кожнай несправядлівасці з боку ўладаў гразіў некаму ўяўлянemu кулаком і прыгаворваў: "От, шкарадзі! Я чару прашэнне напішу!" Жонку ўзяў сабе са знакамітай быхаўской сям'і Бусловых. Патомствам Ладымір выдзеліўся сярод братоў: у яго быў толькі адзін сын Пятрок і ажно 5 дачок: Вольга, Просія, Анюта, Кацярына і Варка.

А ў сярэднага Стакханава сына Апанаса, які жаніўся з Марылія Чарніўскай, таксама караўчанцы, было, паводле завядзенкі, 3 сыны: Іван, Ляксандра і Рыгор (мой прадзед). У вёсцы сям'ю гэтую клікалі Місцюкімі праз адзін смешны выпадак. Неяк Апанас паставіў пастку на тхара, але Максім Гейсцер, Аніськаў сын, таго тхара дастаў і пахваліўся некаму. Апанас пры-

ишоў да Максіма і кажа: "Аддавай майго тхара!" А той - нахабна ў адказ: "А які твой тхор?" Апанас аслупянеў ад такога пытання і толькі і змог, што адказаць: "Місцюк! Твой тхор вараны, белапысы! Цыху!" Ад гэтага дзіўнага старасвецкага слова і пайшла мянушка. І толькі нашмат пазней пасля таго, як я пачаў гэту гісторыю, я даведаўся, што "місцюк" - гэта школьнік, круцель, шэльма. Усе Апанасавы сыны прайшли праз акопы імперыялістичнай вайны. Іван быў першым старшынём балонаўскага калгаса імя Сталіна. Рыгор у вайну быў паранены карпеччу ў Галіцы ў 1916 годзе. Распавядалі такую гісторыю, якая адлюстроўвае стан агародніцтва ў Беларусі напярэдадні рэвалюцыі. Мабілізаваныя пагрузілі ў Быхаве ў "сталипіны" і павезлі ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавачак два вядры. Цягнік рушыў далей, салдаты абстуپілі вёдры і давай частавацца. Адзін укусіў, другі, трэці... Чырвоныя яблычкі аказаліся такімі паскучымі, нясмачнымі, што маладзяня быхаўцы адзінадушна вырасцілі высыпашы абодва вядры вонкі. І толькі ў 30-ых гадоў Рыгор даведаўся, што тыя "яблычкі" насымрэч былі памідорамі. Адляжаўшы пасля ранення ў вайсковым шпіталі ў Дзвінску (цяперашні Даўгуйпілс), Рыгор вярнуўся ў Балонаўку, быў выбраны сакратаром Балонаўскага сельскага камітэта, на пачатку 1920-ых быў на кіраваны на вучобу ў Петраградскім універсітэце, але не вытрымав і напаўголаднага жыцця і вярнуўся дахаты (ягоная жонка - мая прраба - любіла яго падкалоць: "Мамкін сынок!"), у 1923 годзе аддзяліўся ад бацькі, пабудаваў сабе хату на ўскрайку вёскі (яна і дасюль стаіць непадалёк ад берага рэчкі), пайшоў свататаца да Настасі Палавіковай, дачкі беднага Петрака, але нечакана атрымаў гарбуза, ба Настася ўжо была сасватаная за іншага. Прышоў дахаты і лёг. Ляжаў тыдзень, уперыўшыся ў столю, не ўсі, ні з кім не размаўляў. Сябрóўкі Настасі даведаліся пра гэтага, распавялі ёй... У рэшце рэшт, першаму жаніху аднеслі гарэлку, сала, прысмакі: адкупіліся, і Рыгор з Настасій згулялі вяселле на Каляды 1926 года. Рыгорава маці Марыля, напаўшляхцянка, бывала, бурчэла, што, маўляў, узяў сабе галапузую Петракову дачку, без пасагу, на што зазычай спакойны Апанас рэагаваў разважлівым, але дасціпным пытаннем: "А ты што прынесла за сабой? Гусь?" Пра Апанаса распавядалі, што ён у маладосці кахаў нейкую Гапку, але бацькі жанілі яго з Марылія, бо яна лічылася шляхцянкай, няхай сабе і з не дужа багатай сям'і. Гапку ж аддалі замуж

некуды далёка. І вось аднойчы Апанас, ужо ў сталым веку, запрасілі на нейкую "бясаду" (застолле) - і выпадкова пасадзілі поруч з той самай Гапкай. Да самага скону ён тое прыгадваў: "Самае луччае, што ў мяне было, - гэта як я са сваёй любоўю разам чай піў". Сканаў Апанас, уваліўшыся ў ваду позна ўвесень: моцна застудзіўся і памёр ад гарачкі.

Рыгор жа ў 1927 годзе стаў сакратаром Чачэвіцкага сельсавета і даваў добрай рады сваёй працы, аж пакуль у 1934 годзе не прыйшла пасстанова ўраду пра тое, што калгаснікі беспадаткава маюць права трываць толькі адну галаву буйнога рагатага быдла, а ўсе дадатковыя цяляты-бычкі аблікладаліся вялізным падаткам ці канфіскаваліся ў калгас. Рыгор, даведаўшыся пра тое, што едзе адпаведнаўшыся на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавача ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавоча ўсіх разам на "аўстрэйскі хорт". Недзе ўжо ва Украіне выскочылі яны былі з вагона і ўбачылі жанчын, што на пероне прадавалі вёдрамі сімпатычныя чырвоненкія яблычкі. Так ім захадзелася тых яблыкай, што яны скінуліся разам і купілі ў прадавоча ўсіх разам на "аўстрэйскі х